

ANALELE ȘTIINȚIFICE ALE UNIVERSITĂȚII „AL.I.CUZA” IAȘI
Tomul LII, Științe Juridice, 2006

PAGINI DIN ISTORIA FACULTĂȚII

**ION N. COROI – PROFESOR DE DREPT ROMAN LA
UNIVERSITATEA DIN IAȘI**

DAN CONSTANTIN MĂȚĂ

În galeria foștilor profesori ai Facultății de Drept din Iași, profesorul Ion Coroi ocupă un loc important. Însă, deși a slujit timp de aproape trei decenii catedra de Drept roman a Universității ieșene, s-a remarcat ca un reputat specialist, atât în țară cât și în străinătate, și a îndeplinit importante funcții de conducere la nivel de Facultate și Universitate, astăzi numele lui este pomenit prea rar, iar opera sa este prea puțin folosită. Explicațiile sunt multiple, dar ele țin, în primul rând, de un context nefavorabil în care s-au regăsit, după război, principalele sale preocupări științifice. Următoarele rânduri caută să schițeze personalitatea unui profesor din trecut, mult prea devreme uitat.

Omul

Ion Coroi s-a născut la data de 26 octombrie, 1878 la Bârlad¹. Tatăl său, Nicolae Coroiu², era descendent al unei vechi familii de boieri din ținuturile tutovene. După absolvirea, în anul 1896³, a cursurilor Liceului „Gheorghe Roșca Codreanu” din Bârlad, pentru o scurtă perioadă de timp suplinește catedra de istorie a Liceului „Sf. Sava” din București (1900-1902)⁴ și, apoi, catedra de limbă germană de la cunoscuta instituție de învățământ din orașul natal (1 noiembrie

¹ Arhivele Naționale Direcția Județeană Iași (în continuare A.N.D.J. Iași), fond Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Rectorat, dosar nr. 1535/1935, f. 132; Traian Nicola, *Liceul „Gheorghe Roșca Codreanu” din Birlad, Monografie*, Iași, 1971, p. 191; Gabriela Luchian-Dumitrașcu, *Le Professeur Jean Coroi et les études de papyrologie à l’Université de Iași*, în „Studia Antiqua et Archaeologica”, IX, *In Honorem Magistri Dan Gh. Teodor*, 2003, p. 373.

² În unele lucrări și materiale de arhivă, numele profesorului Ion Coroi apare transcris Coroiu. Am preferat, însă, forma numelui pe care el a folosit-o pentru a-și semna cea mai mare parte dintre studii și articole.

³ Traian Nicola, *op. cit.*, p. 361.

⁴ A.N.D.J. Iași, fond Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Rectorat, dosar nr. 1535/1935, f. 132; *Anuarul Universității pe anul academic 1935/1936*, publicat de Traian Bratu, Rectorul în funcțiune al Universității Mihăilene, volumul XXI, Iași, Editura Universității Mihăilene, 1937, p. 43.

1902 – 26 ianuarie 1904)⁵. Întreruperea activității de predare la liceul bârlădean a fost determinată de continuarea studiilor la Facultatea de Litere a Universității din Paris, unde a obținut licența la data de 21 iulie 1905⁶. Și-a consolidat pregătirea umanistă audiind cursurile unor celebri profesori sorbonnarzi, precum Gabriel Monod, Christian Pfister, Charles Seignobos, intenționând și elaborarea unui doctorat în litere⁷. Devine student al Facultății de Drept din capitala Franței și, în această calitate, colaborează cu profesorii Marcel Planiol, Paul-Frédéric Girard și se remarcă la cursurile romanistului Édouard Cuq⁸. Obține licența în anul 1909, iar trei ani mai târziu devine doctor în științe juridice al Universității din Paris, cu o teză despre problema violenței în dreptul roman, sub coordonarea profesorului Paul-Frédéric Girard⁹.

În această perioadă, aflat în mijlocul unei lumi universitare animată de interesul pentru antichitatea greco-romană și pentru studiul critic al dreptului roman, Ion Coroi își construiește o solidă pregătire științifică. Sunt anii în care, viitorul profesor de la Universitatea ieșeană a audiat cursuri și a absolvit școli, a cercetat biblioteci și a colaborat cu institute de prestigiu din marile centre universitare din Apus, asumându-și, în felul acesta, noțiuni și metode care se vor regăsi, în deceniile următoare, în activitatea sa didactică și științifică. În anii 1908 și 1909, a audiat cursurile de la *l'Ecole des Chartes* din Paris¹⁰, iar la data de 1 august 1910 obține certificatul de capacitate la *l'Ecole des Hautes Études*¹¹. O influență covârșitoare asupra activității sale ulterioare a avut-o perioada petrecută la Universitatea din Viena, unde, în anii 1915 și 1916, a frecventat cursurile Institutului de Papyrologie (obținând în acest sens și un certificat de absolvire la data de 7 august 1916), în cadrul căruia a susținut lucrări practice cu profesorul Paul Jörs¹².

⁵ Traian Nicola, *Colegiul național „Gheorghe Roșca Codreanu”, Bârlad, 150 de ani*, f. l., 1996, p. 222.

⁶ A.N.D.J. Iași, fond Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Rectorat, dosar nr. 1535/1935, f. 132; *Anuarul Universității Mihăilene din Iași, 1930-1935*, publicat de Traian Bratu, Rectorul în funcțiune al Universității, Iași, Editura Universității Mihăilene, 1936, p. 214.

⁷ A.N.D.J. Iași, fond Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Rectorat, dosar nr. 941/1920, f. 4.

⁸ *Loc. cit.*

⁹ *Anuarul Universității Mihăilene din Iași, 1930-1935...*, p. 214; Gabriela Luchian-Dumitrașcu, *op. cit.*, p. 373.

¹⁰ A.N.D.J. Iași, fond Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Rectorat, dosar nr. 1535/1935, f. 132.

¹¹ *Loc. cit.*; *Anuarul Universității pe anul academic 1935/1936...*, p. 43; Gabriela Luchian-Dumitrașcu, *op. cit.*, p. 373.

¹² A.N.D.J. Iași, fond Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Rectorat, dosar nr. 941/1920, f. 4; *Loc. cit.*, dosar nr. 1535/1935, f. 132; Ion N. Coroi, *Activitatea didactică și științifică, 1937-1938*, Iași, Atelierele Grafice Alexandru Țerek, p. 2-3; *Anuarul Universității pe anul academic 1935/1936...*, p. 43.

În anul 1916, într-o perioadă în care Europa era răvășită de Marele Război, Ion Coroi se întoarce în țară. Era deja un om matur, ce dăduse mărturia seriozității sale în privința activității de cercetare științifică. Chiar în același an, prin hotărârea Consiliului Facultății din data de 6 februarie, este admis la docența pentru Dreptul roman la Universitatea din București¹³. Conform *Legii asupra învățământului secundar și superior* din anul 1898, așa cum a fost modificată în aprilie 1912, docenții făceau parte din corpul profesoral universitar, putând să facă cursuri paralele sau complementare celor făcute de profesorii titulari și profesorii agregati, care, însă, erau libere și gratuite sau retribuite numai de studenții care le ascultau (art. 73 alin. 1)¹⁴. Perioada petrecută la Universitatea bucureșteană a fost, însă, scurtă.

Ca urmare a decesului profesorului Ioan Th. Burada, catedra de Drept roman a Universității din Iași a fost declarată vacantă. Legea permitea transferarea unui docent la o altă universitate, „dacă această transferare este admisă de consiliul facultății la care voește docentul să se transfere” (art. 74 alin. 7), și, totodată, stipula faptul că atunci „când o catedră ocupată de un profesor titular rămâne vacantă, ministerul însărcinează cu suplinirea ei pe unul dintre profesorii titulari, profesorii agregati, docenții sau conferențiarii facultății, care va fi recomandat cu majoritate de consiliul profesoral al facultății respective” (art.79 alin.1). În acest mod, vine în cadrul Facultății de Drept din Iași profesorul Ion Coroi, fiind numit, începând cu ziua de 1 noiembrie 1917, profesor suplinitor la catedra de Drept roman I, ca efect a recomandării, în unanimitate, din partea Consiliului Facultății¹⁵. Începea, în felul acesta, cariera universitară a unui om care a slujit timp de aproape trei decenii învățământul superior și care a devenit, datorită faptelor sale de substanță, unul dintre cele mai cunoscute personaje din lumea academică ieșeană interbelică.

¹³ A.N.D.J. Iași, fond Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Rectorat, dosar nr. 1535/1935, f. 132; *Anuarul Universității Mihăilene din Iași, 1930-1935...*, p. 214.

¹⁴ În baza art. 74 alin. 1 din această lege „Pentru ca cineva să fie admis docent universitar, trebuie să posede diploma de doctor, să probeze că a făcut studii universitare de specialitate și să treacă înaintea unei comisiuni, constituită din sânul facultății, un examen de abilitare”. Pentru alte detalii a se vedea articolele 72-74 din *Legea învățământului secundar și superior*, în Paul Negulescu, Ion Dumitrescu, George Alexianu, Titus Dragoș, O. C. Demetrescu, *Codul învățământului (primar, secundar, superior)*, București, Editura Librăriei Pavel Suru, 1929, p. 600-604; *Antologia legilor învățământului din România*, București, Institutul de Științe ale Educației, 2004, p. 174-175.

¹⁵ A.N.D.J. Iași, fond Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Rectorat, dosar nr. 941/1920, f. 4; *Loc. cit.*, dosar nr. 1535/1935, f. 135; *Anuarul Universității Mihăilene din Iași, 1930-1935...*, p. 214; *Anuarul Universității pe anul academic 1935/1936...*, p. 43.

Din nefericire, datele despre persoana profesorului Ion Coroi și despre familia sa, atât în perioada cât a activat în Universitate cât și după această perioadă, sunt extrem de puține. Este cunoscută relația sa de rudenie (văr primar) cu Alexandru C. Cuza, influentul profesor de la catedra de Economie politică din cadrul Facultății de Drept. Deși această situație a dus, în epocă, la interpretări aluzive¹⁶, iar Ion Coroi a devenit, cu sau fără voia lui, parte activă¹⁷ a cunoscutului „conflict universitar” provocat, după anul 1919, de către Alexandru C. Cuza, în calitate de decan al Facultății, cu rectorii Universității ieșene, nu sunt dovezi cu privire la aderarea sa la acțiunile antisemite și extremiste promovate, chiar de la catedra universitară, de către celebra lui rudă.

Universitarul

În momentul în care Ion Coroi a intrat în corpul profesoral al Facultății de Drept din Iași, Universitatea, la fel ca și întreaga societate românească, trecea prin momente extrem de dificile. Sorții războiului s-au arătat defavorabili României, iar un dureros șir de eșecuri făcea ca situația să fie disperată. A urmat iarna 1916-1917 cu toate nenorocirile și greutățile ei. Ca urmare a precipitatului refugiu al Casei Regale și al Guvernului în Moldova, Iașii au devenit centrul administrativ al unei țări ce lupta, acum, pentru supraviețuire. Situația generală, precum și faptul că Palatul Universitar fusese ocupat de către Ministerul de Război, au viciat puternic funcționarea normală a Universității.

Facultatea de Drept și-a reînceput activitatea pe 1 februarie 1918¹⁸, după ce reușise să funcționeze, în condiții grele, și pe parcursul anului 1917. Printre profesorii care, cu suficiente eforturi, și-au ținut cursurile în această perioadă s-a aflat și Ion Coroi. La începutul anului 1920, într-un moment important pentru cariera acestuia, s-a amintit faptul că „în tot timpul războiului, a fost dintre pușinii profesori care au continuat cursurile /.../, el și-a făcut prelegerile cu multă asiduitate, în mica sală a seminarului facultății de litere, atunci când

¹⁶ A.N.D.J. Iași, fond Facultatea de Drept, dosar nr. 127/1919-1921, ff. 11, 15, 17.

¹⁷ Stelian Neagoe, *Triumful rațiunii împotriva violenței (Viața universitară ieșeană interbelică)*, Iași, Junimea, 1974, p. 203.

¹⁸ Marius Cristian, *Un moment din istoria Universității din Iași: redeschiderea cursurilor după războiul de reîntregire a neamului*, în Vasile Cristian, Ion Agrigoroaiei, Mihai Cojocariu (coordonatori), *Universitatea din Iași, 1860-1985, Pagini din istoria învățământului românesc*, Supliment la „Analele Științifice ale Universității «Al.I. Cuza» din Iași” – Istorie, tomul XXXII, Iași, 1987, p. 192, nota 35. Datorită a evacuării cu întârziere a spațiului de către armată, a efectuării numeroaselor reparații și amenajări, precum și a dificultăților financiare, redeschiderea oficială a cursurilor postbelice în Universitatea ieșeană a avut loc în ziua de 1 martie 1919 (Stelian Neagoe, *op. cit.*, p. 62).

localul universității era ocupat de ministerul de război și când mai nimeni /.../ nu s-a hazardat să-și expună sănătatea în acea sală întunecoasă și neîncălzită”¹⁹.

Începând cu data de 1 februarie 1920, Ion Coroi este numit profesor titular la catedra de Drept roman a Universității din Iași²⁰. Titularizarea sa s-a făcut pe baza articolului 81 din *Legea învățământului secundar și superior*, care, prin prevederile sale derogatorii de la mecanismul normal al promovării, a stârnit puternice controverse în lumea universitară românească din epocă. Conform prevederilor legii, ocuparea gradului de profesor titular – cel mai înalt grad din învățământul superior – se putea face prin promovarea unui profesor agregat, după ce a funcționat în această calitate timp de trei ani consecutivi și s-a „distins prin lucrările sale asupra materiei ce predă” (art. 77) sau printr-un concurs constând într-un colocviu asupra lucrărilor științifice tipărite care „să dovedească o neîntreruptă preocupare științifică” (art. 83 alin. 3 lit. a) și o prelegere publică „asupra unui subiect tras la sorți dintr-un număr de 14 chestiuni fixate de comisiune” (art. 83 alin. 3 lit. b)²¹. Prin prevederile sale²², articolul 81 reglementa o procedură specială, în baza căreia cel puțin două treimi dintre profesorii titulari ai unei facultăți puteau propune numirea cu titlu de profesor a unei persoane (chiar din afara sistemului universitar) care se distinsese printr-o activitate științifică neîntreruptă „de cel puțin 5 ani în specialitatea catedrei vacante și prin lucrări de mare valoare, afară de cele care au servit pentru obținerea titlului de doctor”. Datorită caracterului său derogatoriu de la „procedura normală de recrutare a profesorilor universitari”, acest articol a fost criticat, din motive principiale, de către un important număr de universitari și, totodată, a provocat răsunătoare procese de contestare a numirilor pe baza acestei proceduri²³. Cu toate acestea, articolul 81 a fost menținut (cu unele

¹⁹ A.N.D.J. Iași, fond Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Rectorat, dosar nr. 941/1920, f. 5.

²⁰ *Anuarul Universității Mihăilescu din Iași, 1930-1935...*, p. 214; *Anuarul Universității pe anul academic 1935/1936...*, p. 43.

²¹ Pentru alte detalii cu privire la condițiile de organizare a concursului și a modului de desfășurare a acestuia a se vedea Paul Negulescu, Ion Dumitrescu, George Alexianu, Titus Dragoș, O. C. Demetrescu, *op. cit.*, p. 639-641; *Antologia legilor învățământului din România...*, p. 177-178.

²² Textul articolului 81 din *Legea învățământului secundar și superior* din anul 1898, astfel cum a fost modificat în aprilie 1912, în Paul Negulescu, Ion Dumitrescu, George Alexianu, Titus Dragoș, O.C. Demetrescu, *op. cit.*, p. 619-620; *Antologia legilor învățământului din România...*, p. 176-177.

²³ În istoria învățământului juridic românesc, s-au constituit în cazuri judiciare numirile, pe baza articolului 81, a profesorilor Petre Dragomirescu de la Universitatea din Iași (decizia nr. 509/1920 a Înaltei Curți de Casație și Justiție), Gheorghe G. Mironescu și Nicolae Titulescu de la Universitatea din București (decizia nr. 1404/1922 a Înaltei Curți de Casație și Justiție), Dumitru Vasiliu Barnoschi de la Universitatea din Cernăuți (decizia nr. 128/1927 a Înaltei Curți de Casație și Justiție). Pentru detalii a se vedea Paul Negulescu, Ion Dumitrescu, George Alexianu, Titus Dragoș, O.C. Demetrescu, *op. cit.*, p. 620-632.

modificări intervenite în martie 1925)²⁴, ideea unei „proceduri speciale” de numire trecând, ulterior, și în *Legea pentru organizarea învățământului universitar* din 22 aprilie 1932²⁵, ca o expresie a gestului de încredere față de moralitatea științifică a corpului profesoral al unei facultăți și a respectării sacrosantului principiu al autonomiei universitare.

În cazul profesorului Ion Coroi, aplicarea acestei proceduri de titularizare s-a făcut fără nici o dificultate. Prin studiile sale aprofundate și mai ales prin calitatea științifică a operei sale Ion Coroi apărea ca un intelectual veritabil, ce merita investiția de încredere pe care au făcut-o profesorii Facultății de Drept din Iași. Cinci dintre profesorii titulari ai acestei facultăți (dintr-un număr total de șapte, ceea ce acoperea și cerința legală ca propunerea să fie făcută „de cel puțin două treimi din numărul profesorilor titulari ai facultății respective”) au înaintat Ministerului Instrucțiunii și Cultelor propunerea de numire a lui Ion Coroi ca profesor titular în baza articolului 81. Conform legii, propunerea a fost discutată mai întâi în ședința Senatului universitar unit cu Consiliul Facultății de Drept din Iași. Desfășurată la data de 5 ianuarie 1920, această ședință²⁶, la care au participat nume distinse ale științei și culturii românești (profesorii Anastasie Obregia, prorector, Dimitrie Gusti, decanul Facultății de Litere, Petre Bogdan, delegatul Facultății de Științe, Traian Bratu, delegatul Facultății de Litere, Constantin Parhon, delegatul Facultății de Medicină, ca membri ai Senatului universitar și profesorii Matei Cantacuzino, Dimitrie Alexandrescu, Alexandru C. Cuza și Iulian Teodorescu, ca membri în Consiliul Facultății de Drept), a constituit un bun prilej pentru evidențierea meritelor științifice și didactice ale profesorului Ion Coroi. În consecință, având în vedere „calitățile sale didactice remarcabile, metoda, vasta sa cultură și maturitate juridică” și considerând că „lucrările și publicațiunile sale în domeniul științelor juridice, mărturisesc o activitate continuă în specialitatea dreptului roman, precum și o temeinică valoare științifică, apreciată elogios în cercurile din țară în deosebi în cercurile savanților din străinătate”, membrii prezenți au hotărât, în unanimitate²⁷,

²⁴ Extras din *Legea învățământului secundar și superior* în *Anuarul Universității din Iași, Anul școlar 1925-1926*, Iași, Institutul de Arte Grafice „Viața Românească”, 1927, p. 177.

²⁵ A se vedea în acest sens articolul 21 din *Legea pentru organizarea învățământului universitar* din 22 aprilie 1932 în *Antologia legilor învățământului din România...*, p. 260.

²⁶ Pentru detalii cu privire la aprecierile făcute asupra activității științifice și didactice a profesorului Ion Coroi a se vedea *Procesul-verbal nr. 54 din 5 ianuarie 1920 a ședinței Senatului unit cu Consiliul Facultății de Drept*, în A.N.D.J. Iași, fond Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Rectorat, dosar nr. 941/1920, ff. 4-6.

²⁷ Abținerea de la vot a profesorului Iulian Teodorescu, profesor la Facultatea de Drept și rector al Universității din Iași, s-a datorat nu lipsei de calitate a profesorului Ion Coroi, pe care le-a recunoscut în mod expres, ci poziției principiale față de prevederile articolului 81 (*Ibidem*, f. 6).

recomandarea profesorului suplinitor Ion Coroi ca profesor titular la catedra de Drept roman.

Printr-o adresă a Ministerului Instrucțiunii și Cultelor către Universitatea din Iași, din data de 4 februarie 1920, s-a comunicat că prin Înaltul Decret Regal nr. 349 din 30 ianuarie 1920 „dl. I. Coroi a fost numit, pe ziua de 1 februarie 1920, profesor titular pe baza art. 81 din legea învățământului secundar și superior, la catedra de Drept roman pentru licență de pe lângă facultatea juridică din Iași”,²⁸.

Primii ani de activitate didactică a profesorului Ion Coroi au fost marcați, din nefericire, de o serie de scandaluri universitare²⁹ care l-au adus pe acesta, într-un mod deloc plăcut, în atenția lumii academice ieșene. Ele au pornit din incompatibilitățile și adversitățile care se mai întâlnesc, uneori, între membrii aceluiași colectiv precum și din lipsa de celeritate a profesorului Coroi de a se conforma unor solicitări din partea conducerii Facultății și Universității. Ne referim, în special, la „cazul Coroi-Mototolescu” și la „cazul profesorilor ambulanti”.

Dumitru D. Mototolescu a fost chemat în cadrul Facultății de Drept din Iași, în martie 1919, pentru a suplini catedra de Drept roman (rămasă vacantă ca urmare a problemelor de sănătate a profesorului Ernest Triandafil și a mobilizării profesorului Ion Coroi) și, ulterior, catedra de Istoria dreptului vechi românesc. Beneficiind de o foarte bună pregătire științifică, dar, se pare, înzestrat cu puține calități pedagogice, profesorul Dumitru D. Mototolescu a intrat repede în conflict cu o mare parte dintre studenții și profesorii Facultății de Drept. S-a adăugat la acest lucru, conflictul său personal cu profesorii Alexandru C. Cuza, în acei ani decan al Facultății, și Ion Coroi. Deoarece la data de 18 iunie 1921, Consiliul Facultății de Drept a decis retragerea suplinirii profesorului Dumitru D. Mototolescu, începând cu data de 1 octombrie 1921³⁰, acest conflict a degenerat în trimiterea de către ambele părți a unor memorii și contra-memorii în care se relatau fapte mai puțin onorabile. La data de 24 noiembrie 1921, în ședința Senatului universitar unit cu Consiliul Facultății de Drept, rectorul Traian Bratu aduce în discuția membrilor prezenți memoriul semnat de Dumitru D. Mototolescu prin care acesta îl acuza pe profesorul Ion Coroi de fapte extrem

²⁸ A.N.D.J. Iași, fond Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Rectorat, dosar nr. 924/1920, f. 12.

²⁹ Nu includem în acest cadru, fiind o problemă personală, dar în care Universitatea a fost implicată în calitate de terț proprit, propria, în anul 1944, asupra salariului profesorului Ion Coroi ca urmare a neachitării de către acesta a împrumutului contractat de către soția sa (Lavinia Coroi) de la Banca Populară „Filantropia” din București în vederea achiziționării unor utilaje agricole (A se vedea A.N.D.J. Iași, fond Facultatea de Drept, dosar nr. 309/1941).

³⁰ Cu privire la componența „dosarului Dumitru D. Mototolescu” a se vedea A.N.D.J. Iași, fond Facultatea de Drept, dosar nr. 127/1919-1921.

de grave³¹ amintind de condamnarea, la data de 10 aprilie 1900, la 2 luni și 3 săptămâni închisoare pentru „furt repetat de trei ori din bibliotecile Universității din Leipzig” și învinovățindu-l că a plagiat³² celebrul *Manuel de droit romain* semnat de Paul-Frédéric Girard. La rândul său, profesorul Ion Coroi a răspuns acuzațiilor, aducând propria versiune³³ cu privire la faptele care au dus la condamnarea de către Tribunalul din Leipzig, și a cerut înaintarea cazului său către *Consiliul de judecată a membrilor corpului didactic superior*. Deși, la începutul anului 1922, ministrul Constantin Angelescu încunoștințează Universitatea din Iași că „o Comisie de judecată a profesorilor l-a achitat de orice penalitate, negăsind că ar fi loc nici măcar pentru o acțiune disciplinară împotriva domniei sale”³⁴, acest dosar care s-a constituit în istoria universității ieșene în „chestia Coroi” a umbrit începutul unei cariere.

„Profesorii ambulanti”, „profesorii navetiști” sau „profesorii din vagoanele restaurant”³⁵ sunt expresii care definesc situația unor profesori de valoare, în marea lor majoritate din domeniile Drept și Medicină, care aveau domiciliul în altă localitate decât aceea în care își aveau catedra. Datorită distanțelor, uneori apreciabile dintre cele două localități, și a precarității mijloacelor rapide de transport se ajungea la trista realitate a comasării nepedagogice a cursurilor sau chiar la absența, pe perioade îndelungate, de la catedră. Deoarece lucrurile păreau să scape de sub control (în anul 1928, ministrul Constantin Angelescu deținea o listă de 21 de profesori care aveau domiciliul în alte localități „decât în orașul unde se găsește universitatea și pleacă cu geamantanul să facă cursurile”)

³¹ Stelian Neagoe, *op. cit.*, p. 121-129.

³² În același timp, exista o acuzație de plagiat și asupra lui Dumitru D. Mototolescu susținută de către Constantin Chiperiu, profesor la liceul din Buzău, care remarcase unele similitudini „neștiințifice” între cursul de *Istoria dreptului vechiu românesc*, aparținând lui Mototolescu, și studiul semnat de Ioan Bogdan despre *Cnejii români* (A.N.D.J. Iași, fond Facultatea de Drept, dosar nr. 127/1919-1921, ff. 25-29).

³³ În răspunsul său către Consiliul Facultății de Drept, profesorul Ion Coroi a arătat că „în fapt, vărsând cerneală din greșeală pe niște file dintr-un lexicon uzual și pentru a evita urmările acestei imprudențe, a rupt foile și s-a dus să cumpere un lexicon nou, în scopul de a desprinde foile corespunzătoare celor rupte și a le atașa fără a fi observat în lexiconul uzual al bibliotecii; că în acest timp observându-se lipsa foilor, i s-a făcut o percheziție la domiciliu, găsindu-se la domnia sa atât foile mânjite de cerneală, cât și filele noi pe care vroia a le înlocui a doua zi la bibliotecă; că fără a fi ascultat și fără a pricepe întrebările ce i se puneau, i s-au luat încă două cărți împrumutate de la bibliotecă pentru a le citi acasă; că, adus în fața instanțelor de judecată și urmărit pentru sustragere, nici n-a putut să se apere, deoarece abia începuse să învețe limba germană...” *apud* Stelian Neagoe, *op. cit.*, p. 123.

³⁴ *Apud Ibidem*, p. 129.

³⁵ Expresia aparține lui Emil Racoviță. A se vedea *Dezbaterile ședinței Senatului* publicate în Monitorul Oficial nr. 55/1928 în Paul Negulescu, Ion Dumitrescu, George Alexianu, Titus Dragoș, O.C. Demetrescu, *op. cit.*, p. 669.

s-a ajuns la modificarea legii învățământului superior³⁶ pentru a se pune capăt acestei practici.

Dintre profesorii Universității din Iași, cel mai cunoscut caz de „profesor ambulant” a fost acela al profesorului Ion Coroi. Începând cu februarie 1918, el a îndeplinit și funcția de director al Serviciului de Propagandă și Presă din Ministerul Afacerilor Străine³⁷, ceea ce l-a obligat să își comaseze cursurile spre sfârșitul săptămânii și, uneori, să absenteze de la ore. Deși a fost rugat, alteori chiar somat³⁸, atât de către conducerea Facultății, cât și de către Senatul universitar să renunțe la această funcție, considerată incompatibilă cu demnitatea de profesor universitar, Ion Coroi a continuat să lucreze și să locuiască la București până în aprilie 1925. În tot acest timp, situația sa a fost intens discutată atât la Iași cât și la București³⁹ ceea ce i-a adus serioase prejudicii de imagine⁴⁰ și

³⁶ În aprilie 1928, articolul 91 din *Legea învățământului secundar și superior* din 1898, cu modificările ulterioare, a fost completat cu o nouă parte (A) în care se prevedea că „membrii corpului didactic universitar nu pot să aibă o altă catedră sau funcțiune retribuită de stat, județ, comună sau vreo instituțiune al cărei buget e votat de Adunările legiuitoare sau controlat de stat, nu pot să aibă funcțiuni permanente la instituțiuni private /.../ și sunt obligați să aibă domiciliul efectiv în localitatea unde au catedra și nu pot să locuiască permanent în timpul anului școlar în altă localitate”. Cei care nu se vor conforma acestor dispozițiuni „vor fi trimiși de minister înaintea comisiei de judecată a membrilor corpului didactic universitar care, judecând cazul, va propune ministerului să-i considere demisionați”. Pentru detalii cu privire la cuprinsul articolului 91A și la problemele ridicate cu prilejul adoptării acestuia a se vedea *Ibidem*, p. 665-677.

³⁷ A.N.D.J. Iași, fond Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Rectorat, dosar nr. 1535/1935, f. 135; *Anuarul Universității pe anul academic 1935/1936...*, p. 43.

³⁸ Încă din momentul recomandării lui Ion Coroi pentru numirea ca profesor titular, în baza articolului 81, membrii prezenți la ședința din 5 ianuarie 1920 a Senatului universitar unit cu Consiliul Facultății de Drept au subliniat necesitatea ca acesta să se stabilească în Iași „pentru a lucra alături de noi și a continua în facultate tradițiunea noastră de muncă” (A.N.D.J. Iași, fond Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Rectorat, dosar nr. 941/1920, ff. 5-6). Cum profesorul Ion Coroi nu s-a conformat acestei rugăminți, la data de 14 februarie 1921 Marele Colegiu universitar a adoptat o moțiune, semnată de cei 43 profesori prezenți, prin care îl somau să renunțe la funcția deținută în București, în caz contrar, amenințând cu sesizarea Ministerului Instrucțiunii Publice în vederea destituirii (Stelian Neagoe, *op. cit.*, p. 127). Ulterior, și pe fondul „conflictului universitar” dintre Facultatea de Drept și Rectoratul Universității, membrii Senatului au cerut, în mai multe rânduri stabilirea în Iași a acelor profesori care aveau domiciliul, și chiar obligații de serviciu, în alte localități intervenindu-se, în acest scop, și pe lângă minister (*Ibidem*, p. 106-108, 143-144, 261-262).

³⁹ În momentul în care, cu prilejul adoptării articolului 91A din *Legea învățământului secundar și superior*, senatorul Emil Racoviță dădea ca exemplu („Vedeți ce se întâmplă la o Universitate din provincie. Acolo sunt profesori la o facultate de drept, cari au ocupațiuni în capitală”) situația „profesorilor ambulanti” de la Universitatea din Iași pentru adoptarea acestui articol, s-a referit și la „cazul profesorului Coroi”. A se vedea *Dezbaterile ședinței Senatului* publicate în Monitorul Oficial nr. 55/1928 în Paul Negulescu, Ion Dumitrescu, George Alexianu, Titus Dragoș, O.C. Demetrescu, *op. cit.*, p. 668.

a contribuit la măcinarea prestigiului academic al acestui important profesor al Universității ieșene.

Alături de activitatea didactică desfășurată, cu dificultățile anilor de început, în mod onest și responsabil până în momentul pensionării, la data de 1 noiembrie 1945⁴¹, profesorul Ion Coroi a îndeplinit și onorante funcții de răspundere, atât la nivel de Facultate, cât și de Universitate. După ce în iulie 1920 și în iunie 1924 este ales, pe câte o perioadă de doi ani, de către Consiliul profesoral al Facultății de Drept ca membru în Senatul universitar⁴², între anii 1926 și 1928⁴³ și de la 1 aprilie 1928 la 1 iulie 1929⁴⁴ este investit cu gestul suprem de încredere din partea colegilor săi prin alegerea ca decan al Facultății. În aceeași perioadă cu ultimul mandat de decan îndeplinește și funcția de prorector al Universității din Iași⁴⁵.

În calitate de decan, profesorul Ion Coroi s-a confruntat cu uriașa problemă a insuficienței spațiului în care se desfășura activitatea didactică a

⁴⁰ Considerând că prin comportamentul său profesorul Ion Coroi lezează chiar imaginea Facultății de Drept din Iași, unii membri ai corpului didactic au reacționat criticându-l deschis. Astfel, în memoriul său intitulat *Faptele de la Facultatea de Drept (1918-1922)*, profesorul Gheorghe Zane afirmă despre Ion Coroi că „a ținut până acum doi ani lecții din când în când; în 1919 l-a suplinit dl. Mototolescu. Anul trecut ceva mai regulat. Ține cursuri vinerea și sâmbăta câte două ore în continuare, iar restul de timp îl petrece la București cu alte ocupații” (*apud* Stelian Neagoe, *op. cit.*, p. 137-138). În același timp, într-o ședință a Senatului universitar întrunit cu Consiliul profesoral al Facultății de Drept, din 19 mai 1923, profesorul Matei B. Cantacuzino l-a acuzat pe profesorul Ion Coroi că „s-a impus ca membru în Senatul universitar, față de care și-a călcat angajamentul formal ce-l luase și care i se impusese ca condițiune a recomandării sale ca profesor”, iar profesorul Petre Dragomirescu făcea o apreciere destul de dură, văzând în Ion Coroi „o pată oribilă pentru învățământul nostru universitar” (*apud Ibidem*, p. 248-249). Trebuie spus, însă, că unele din aceste reacții sunt expresia unor conflicte personale. De pildă, este cunoscută adversitatea dintre profesorii Coroi și Dragomirescu, care s-a păstrat pe tot parcursul prezenței celor doi în Facultatea de Drept (a se vedea, în acest sens, și A. N. D. J. Iași, fond Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Rectorat, 1860-1944, dosar nr. 1966/1940, ff. 589-590).

⁴¹ Gabriela Luchian-Dumitrașcu, *op. cit.*, p. 378.

⁴² A.N.D.J. Iași, fond Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Rectorat, dosar nr. 924/1920, f. 114; *Anuarul Universității din Iași, 1924-1925*, Iași, Tipografia Coop. „T.M. Carpați”, 1925, p. 22.

⁴³ Confirmat ca decan al Facultății de Drept din Iași, începând cu ziua de 3 martie 1926, prin Înaltul Decret Regal nr. 877/1926 (A.N.D.J. Iași, fond Facultatea de Drept, dosar nr. 166/1936, f. 7; *Anuarul Universității din Iași, Anul școlar 1925-1926...*, p. 6).

⁴⁴ Confirmat ca decan al Facultății de Drept din Iași, începând cu ziua de 1 aprilie 1928, prin Înaltul Decret Regal nr. 826/1928 (A.N.D.J. Iași, fond Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Rectorat, dosar nr. 1216/1928, f. 104; *Loc. cit.*, dosar nr. 1535/1935, f. 135; A.N.D.J. Iași, fond Facultatea de Drept, dosar nr. 166/1936, f. 8).

⁴⁵ A.N.D.J. Iași, fond Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Rectorat, dosar nr. 1535/1935, f. 135; *Anuarul Universității Mihăilene din Iași, 1930-1935...*, p. 214; *Anuarul Universității pe anul academic 1935/1936...*, p. 43.

Facultății de Drept. După anul 1919, datorită creșterii spectaculoase a numărului studenților înscriși, cele trei săli de curs oferite Facultății după inaugurarea Palatului universitar, în octombrie 1897⁴⁶, deveniseră neîndestulătoare⁴⁷. Deși au solicitat în permanență soluții pentru rezolvarea rapidă a acestei probleme, reprezentanții Facultății de Drept, din această perioadă, nu au acceptat acele oferte care erau incompatibile cu statutul și prestigiul Facultății. Printre aceștia s-a aflat și profesorul Ion Coroi, care, în calitate de delegat și apoi de decan, a respins propunerea Senatului universitar din 28 septembrie 1925 de a pune la dispoziția Facultății de Drept imobilul ridicat pe fundația clădirii centrale a fostului penitenciar din Păcurari, arătând statutul juridic incert al clădirii și, mai ales, faptul că „localul nu-i adaptabil”⁴⁸. Tot în calitate de decan, profesorul Ion Coroi a fost delegat de către Senatul universitar să îndeplinească formele legale pentru intrarea în posesia legatelor testamentare ale lui Toma Stelian, avocat celebru și profesor la Universitatea din București, destinate Facultății de Drept din Iași⁴⁹.

Profesorul Ion Coroi rămâne în istoria Facultății și ca întemeietorul *Bibliotecii Centrale de Drept*. Prin grija și efortul său, această prețioasă instituție a fost înființată în anul 1925⁵⁰. În anii următori, organizată după cele mai moderne standarde, biblioteca facultății și-a sporit rapid fondul prin donații și

⁴⁶ *Tabloul de toate camirile ce se cuprinde noul Palat al Universității și anume fiecare cu numărul ei*, din 15 iunie 1898, în Ion Agrigoroaiei, Ion Toderașcu (editori), *Noul Palat universitar de la Copou, 100 de ani de la inaugurare*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 1997, p. 71.

⁴⁷ Elocventă este, în acest sens, prezentarea făcută de rectorul Traian Bratu cu ocazia deschiderii anului universitar 1933/1934: „Fapt este că în decursul anului școlar trecut, Facultatea de Drept număra de 20 de ori atâția studenți înscriși, câți avusese în 1897, de 12 ori atâția studenți câți avusese în 1900 și chiar în 1910 și că, pentru 2.107 de studenți și 470 de studente, ea dispune de aceleași trei săli de cursuri ca și în 1897, fără săli de seminarii și de examene și cu biblioteca ei îngrămădită într-o singură cameră” (*Dare de seamă pe anul universitar 1932/33 făcută de d-l Rector Traian Bratu, cu ocazia deschiderii cursurilor anului 1933/34, în prezența M.S. Regelui Carol II, în Anuarul Universității Mihăilene din Iași, 1930-1935...*, p. 12).

⁴⁸ *Ședințele Senatului universitar în Anuarul Universității din Iași, 1924-25...*, p. 42 și în *Anuarul Universității din Iași, Anul școlar 1925-1926...*, p. 8, 13-14. Problema locativă a Facultății de Drept va fi rezolvată o dată cu inaugurarea, la data de 10 iunie 1933, a unui nou local. Amenajat și mobilat din fondurile proprii ale Facultății, acest spațiu satisfacea cerințele actului didactic prin prezența unui amfiteatru cu două etaje în care pot intra aproximativ 500 persoane, două amfiteatre cu o capacitate de 250 persoane fiecare, un amfiteatru cu 120 de locuri și zece săli de seminarii (Petru Dragomirescu, *Localul Facultății de Drept, în Anuarul Universității Mihăilene din Iași, 1930-1935...*, p. 55-57).

⁴⁹ *Ședințele Senatului universitar în Anuarul Universității din Iași, Anul școlar 1925-1926...*, p. 33.

⁵⁰ *Anuarul Universității pe anul academic 1935/1936...*, p. 143, 160.

prin achiziționarea de cărți de către o comisie, din care, în permanență, a făcut parte și profesorul Ion Coroi⁵¹. Un gest nobil a fost și donarea, în anul 1929, a unei importante sume de bani pentru plata abonamentelor, deoarece datorită crizei economice resursele Facultății nu mai ajungeau pentru bibliotecă⁵².

Romanistul

Încă din perioada studiilor, Ion Coroi s-a simțit atras de universul dreptului roman. La Universitatea din Paris a frecventat, timp de doi ani, cursul predat de profesorul Edouard Cuq și conferințele conduse de profesorii A. Audibert și Chenon, iar la Universitatea din Viena a urmat cursurile de epigrafie, drept roman și instituțiile grecești conduse de către profesorii Cubitschek, Moritz Wlassack, Paul Jörs și A. Willems⁵³.

Mărturia acestei solide pregătiri romaniste o constituie lucrarea sa de doctorat asupra noțiunii de *vis* (violența) în dreptul roman, finalizată în anul 1912 și publicată trei ani mai târziu (*La violence en droit criminel romain*, Paris, Librairie Plon, 1915, 361 pagini). Elaborată sub îndrumarea științifică a ilustrului romanist Paul-Frédéric Girard⁵⁴, căruia îi și este dedicată teza, lucrarea de doctorat este o cercetare științifică veritabilă, bazată pe operele jurisprudenților, pe sursele epigrafice și papyrologice și pe lucrările și studiile autorilor moderni. În cele trei părți, ea conține, pentru prima dată în mod unitar și aprofundat, un studiu asupra conceptului de violență (*vis*) în dreptul roman din perioada Republicii, a Principatului și a Dominatului. Găsim, astfel, o perspectivă generoasă asupra conținutului principalelor reglementări cu incidență în materie (*lex Plautia de vi* – 78 î.Hr., *lex Pompeia de caede in via Appia facta* – 52 î.Hr., *lex Julia de vi publica et de vi privata* – 16 î.Hr., constituțiile împăraților Dioclețian și Constantin, rescriptele împăraților Valentinian al II-lea, Theodosiu I și Arcadius, opera justiniană), insistând asupra cazurilor de violență publică și privată, pedepsele aplicate și regulile de procedură corespunzătoare. Calitățile reale de cercetător ale lui Ion Coroi se observă în partea a doua a lucrării (*Le crime de violence sous le Principat. La législation julienne sur la vis*), prin efortul său de a determina data exactă a

⁵¹ *Ibidem*, p. 143; Nicoleta Popescu, Liviu Papuc, Radu Tătărucă, *Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu” Iași, Monografie*, Iași, f. l., 1989, p. 109-110; Doina Papuc, *Biblioteca de Drept la 120 de ani*, în „Biblos”, nr. 6, 1998, p. 11.

⁵² Nicoleta Popescu, Liviu Papuc, Radu Tătărucă, *op. cit.*, p. 109.

⁵³ A.N.D.J. Iași, fond Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Rectorat, dosar nr. 941/1920, f. 4.

⁵⁴ Pentru personalitatea romanistului Paul-Frédéric Girard și pentru excepționala sa activitate științifică a se vedea Paul Collinet, *Paul-Frédéric Girard (1852-1926)*, în „Revue historique du droit français et étranger”, Quatrième Série, 1928, p. 315-325.

aparitiei acestei legi, de a încerca reconstituirea textului *lex Julia de vi privata* și prin comentarea principalelor teorii asupra violenței publice și private.

Prin conținutul său și calitatea interpretărilor, lucrarea de doctorat a lui Ion Coroi a generat favorabile recenzii în revistele de specialitate din spațiul francez⁵⁵ și a trezit aprecierile mediilor de specialiști, unele materializate și în prestigioase premii, precum premiul „Paul Michel Perret” (1916)⁵⁶ al Academiei de științe morale și politice din Paris. Nu în ultimul rând, această lucrare și, mai ales, elogiile specialiștilor francezi au contribuit esențial la promovarea profesorului Ion Coroi ca profesor titular pe baza articolului 81 din *Legea învățământului secundar și superior*⁵⁷.

Cu puțini ani înainte de a-și tipări teza de doctorat, Ion Coroi a publicat o lucrare, ce dovedea o cercetare amănunțită a dreptului privat francez (*Jurisprudence relative à la dot mobilière*, Paris, Librairie de la Société du Recueil Sirey, 1921, 232 pagini). Tema era de o mare actualitate, deoarece Codul civil napoleonian nu prevedea regimul inalienabilității dotei mobiliare, ci doar a celei imobiliare. Datorită creșterii spectaculoase a valorii unor bunuri mobile, jurisprudența franceză, abandonând tradiția romanistă și recuperând o idee din vechiul drept francez, a fost înclinată, în scopul protejării femeii măritate, să extindă regimul inalienabilității și spre dota mobilă. Ion Coroi analizează, astfel, principalele argumente (de ordin juridic, istoric și economic) invocate de instanțe în favoarea teoriei inalienabilității dotei mobiliare și realizează un interesant comentariu asupra jurisprudenței în materie.

Până la reforma învățământului din anul 1948⁵⁸, în universitățile românești (la fel ca în toate universitățile europene) *Instituțiile juridice romane* se predau la secția pentru licență, în primii doi ani de studiu: istoria dreptului roman, persoanele, bunurile, succesiunea și, respectiv, obligațiile și procedura. În perioada cât a activat, ca profesor titular, la Facultatea de Drept din Iași, Ion Coroi a predat cursul de *Drept roman I* și, în anii 1925 și 1928⁵⁹, a suplinit⁶⁰ și

⁵⁵ A se vedea, în acest sens recenziile și notele de lectură semnate de Arthur Chuquet în „Revue critique d'histoire et de littérature”, No. 30-31, 22-29 Juillet, 1916, p. 52-53; N. Herzen în „Nouvelle revue historique de droit français et étranger”, Quarantième année, 1916, p. 332-334; J. Toutain în „Revue historique”, Quarante et unième année, Mai – Août 1916, p. 121-122 și în „Journal des savants”, Nouvelle Série, 14e année, Novembre 1916, p. 523.

⁵⁶ A.N.D.J. Iași, fond Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Rectorat, dosar nr. 941/1920, f. 4; *Loc. cit.*, dosar nr. 1535/1935, f. 135.

⁵⁷ *Loc. cit.*, dosar nr. 941/1920, ff. 4-5.

⁵⁸ *Anuarul Universității „Al. I. Cuza” din Iași, 1939-1959*, București, f. 1., 1960, p. 85.

⁵⁹ A.N.D.J. Iași, fond Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Rectorat, dosar nr. 1535/1935, f. 135.

cursul de *Drept roman II*. Din punctul de vedere al conținutului materiei predate, aceasta varia însă de la un an universitar la altul astfel încât titularul catedrei de *Drept roman I* își susținea prelegerile fie în anul I, fie în anul al II-lea de studiu⁶¹.

Ca profesor de drept roman, Ion Coroi a înțeles să facă un curs „care prin claritatea și bogăția lămurireilor se adresează nu numai juriștilor și istoricilor dreptului roman, dar tuturor spiritelor instruite și serioase, cari se interesează de dezvoltarea generală a dreptului și a istoriei antice în care Statul roman ocupă un loc așa de considerabil”⁶². În parte, realizarea acestui deziderat se observă și din cuprinsul cursului său tipărit (I. Coroi, *Curs de drept roman*, După notele luate la curs de studenții D.V. Roșca și D.V. Dumitru, Iași, Atelierul de Litografie al Facultății de Drept, 1934, 230 pagini), în care sunt prezentate într-o manieră clară, didactică, problemele referitoare la istoria și izvoarele dreptului roman, la persoane (*status libertatis*, *status civitatis*, *status familiae*, persoanele juridice) și la bunuri (proprietatea, posesiunea, servituțile și succesiunile).

Totodată, profesorul Ion Coroi a predat și cursul de *Pandecte* la secția pentru doctoratul juridic. Acest curs a fost introdus în învățământul juridic românesc după modelul francez, având menirea de a aprofunda anumite instituții de drept roman prin cercetarea izvoarelor și de a familiariza pe viitorul doctor în drept cu metodele critice moderne de comentare a unui text juridic. În acest scop, în anii cât a susținut acest curs⁶³, profesorul Ion Coroi a comentat textele relative la violența în dreptul public roman, legile judiciare, procedura extraordinară (*cognitio magistratu*)⁶⁴, procedura extraordinară romană în raport

⁶⁰ Pentru scurte perioade de timp, profesorul Ion Coroi a suplinit și catedra de *Drept civil* (1939-1940) și cea de *Istoria dreptului* (1943-1945). A se vedea Gabriela Luchian-Dumitrașcu, *op. cit.*, p. 378; A.N.D.J. Iași, fond Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Rectorat, dosar nr. 1966/1940, ff. 154, 484-485; A.N.D.J. Iași, fond Facultatea de Drept, dosar nr. 259/1938, f. 561; *Loc. cit.*, dosar nr. 367/1943, f. 232; Ion N. Coroi, *Activitate didactică și științifică, 1938-1939*, Iași, Atelierele Grafice Alexandru Țerek, f.a., p. 7; Idem, *Activitate didactică și științifică, 1939-1940*, Iași, Atelierele Grafice Alexandru Țerek, f.a., p. 14.

⁶¹ Ion N. Coroi, *Activitate didactică și științifică, 1936-1937*, București, Atelierele Grafice Socec&Co., f.a.; Idem, *Activitate didactică și științifică, 1937-1938*, Iași, Atelierele Grafice Alexandru Țerek, f.a.; Idem, *Activitate didactică și științifică, 1938-1939*, Iași, Atelierele Grafice Alexandru Țerek, f.a.; Idem, *Activitate didactică și științifică, 1939-1940*, Iași, Atelierele Grafice Alexandru Țerek, f.a.; Idem, *Programul cursului de drept roman, 1939-1940*, f. 1., f. a.; Idem, *Activitate didactică și științifică, 1940-1941*, Iași, Atelierele Grafice Alexandru Țerek, f.a.

⁶² Idem, *Activitate didactică și științifică, 1940-1941*..., p. 3.

⁶³ *Anuarul Universității Mihăilene din Iași, 1930-1935*..., p. 315 și rapoartele de *Activitate didactică și științifică* citate.

⁶⁴ Ion N. Coroi, *Programul cursului de Pandecte, 1939-1940, Texte relative la Procedura extraordinară (Cognitio Magistratum)*, f. 1., f. a.

cu procedura Egiptului roman, *condictiones* în procedura legisacțiunilor și în procedura formulară, notificarea adresată de reclamant pârâtului (*denuntiatio*) în timpul Principatului⁶⁵.

Una din principalele direcții de cercetare a romanistului Ion Coroi este constituită din utilizarea papirologiei juridice în decelarea particularităților aplicării dreptului roman în Egipt și în cunoașterea dreptului roman în ansamblu. Fără îndoială, profesorul ieșean poate fi considerat drept fondatorul și cel mai de seamă reprezentant al studiilor de papirologie juridică în România⁶⁶. Apărută în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, papirologia se ocupă de publicarea materialului scris pe papirus și de analiza filologică, istorică și juridică a acestuia. Papirii descoperite în Egipt după anul 1883, când încep primele săpături sistematice, cuprind o mare varietate de documente mergând de la opere literare până la măturii ale vieții cotidiene din Egiptul greco-roman⁶⁷. Pentru istoria dreptului roman și pentru istoria dreptului în general, cercetarea și interpretarea documentelor papirologice – activități care constituie obiectul papirologiei juridice, știință, prin excelență sa, cu un profund caracter interdisciplinar – s-a dovedit de o importanță covârșitoare. Alături de celebrele descoperiri precum papirusul de la Giessen care, reproducând *constitutia Antoniniana* (212), a servit la elucidarea controverselor privitoare la persistența peregrinilor după reforma împăratului Caracalla⁶⁸ și papirusul Oxyrynchus, care completează *Instituțiile* lui Gaius⁶⁹, cercetările papirologice au permis cunoașterea aprofundată a fizionomiei unor instituții de drept roman. Deoarece majoritatea papirilor ce prezintă conținut juridic sunt acte de drept privat (contracte de vânzare-

⁶⁵ A.N.D.J. Iași, fond Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Rectorat, dosar nr. 1675/1937, ff. 31-32.

⁶⁶ A se vedea, în acest sens, și studiul Gabrielei Luchian-Dumitrașcu.

⁶⁷ Pentru detalii cu privire la noțiunea de papirologie și la obiectul acesteia, la specificul scrierii pe papiri, la principalele descoperiri papirologice, la tipologia conținutului papirilor și la valorificarea acestora în ediții și *corpora* papirologice a se vedea György Németh, *Introducere în epigrafia și papirologia greacă*, Cluj-Napoca, Editura Nereamia Napocae, 2002, p. 45-71.

⁶⁸ C. Stoicescu, *Curs elementar de drept roman*, București, Editura „Curierul Judiciar”, 1923, p. 55.

⁶⁹ Paul Collinet, *Les Nouveaux Fragments des Institutes de Gaius (P. Oxy. 2103)*, în „Revue historique du droit français et étranger”, Quatrième Série, 1928, p. 92-97; Aurel N. Popescu, *Studiu introductiv în Gaius, Instituțiile [dreptului privat roman]*, București, Editura Academiei R.S.R., 1982, p. 51-52; Gaius, *Institutes*, Texte établi et traduit par Julien Reinach, Quatrième tirage revu et corrigé par Michèle Duclos, Paris, Les Belles Lettres, 1991, p. XII; Mihai Vasile Jakotă, *Drept roman*, I, Iași, Editura Fundației „Chemarea”, 1993, p. 90-91. Interesant este faptul că și achiziționarea, în anul 1933, a pergamentelor care constituie *Codex Florentinus (Noul Gaius)* s-a făcut cu prilejul unei cercetări papirologice coordonată de *Società italiana per la ricerca dei papiri greci e latini in Egitto* (I. Popescu-Spineni, *Noi documente pentru istoria dreptului roman*, Extras din „Revista clasică”, București, Cartea Românească, 1934, p. 3).

cumpărare, contracte de căsătorie, testamente, acte privitoare la tutelă, curatelă și din materia garanțiilor executării obligației⁷⁰), papirologia juridică reprezintă o șansă uriașă pentru observarea particularităților aplicării dreptului roman clasic și postclasic într-o provincie a Imperiului. În acest mod, se explică puternicul interes trezit în lumea romaniștilor⁷¹ de această metodă de cercetare, elaborându-se savante studii⁷², organizându-se congrese internaționale și editându-se prestigioase reviste de specialitate⁷³.

În anul 1936, în condițiile în care „în nici o Universitate nu exista la noi un învățământ sistematic al papirologiei”, ministrul Educației Naționale, dr. Constantin Angelescu, a acceptat finanțarea în cadrul Universității Mihăileane (cum se numea din anul 1935 înalta instituție de învățământ superior din Iași), pe lângă catedra de *Drept roman I*, a unui *Institut de drept roman și papirologie juridică*⁷⁴. Directorul acestui Institut a devenit profesorul Ion Coroi, care, încă din anul 1934, susținea un curs liber (devenit, apoi, curs facultativ), „primul de acest fel de la noi”⁷⁵, asupra *Instituțiilor Egiptului în epoca greco-romană*⁷⁶.

⁷⁰ Pentru problemele ridicate de cercetările papirologice în cunoașterea pactului de constituit a se vedea Albert Philippin, *Le pacte de constitut. Actio de pecunia constituta*, Paris, Librairie de Jurisprudence Ancienne et Moderne „Edouard Duchemin”, 1929, p. 16-21.

⁷¹ F.G. Kenyon, *Fifty Years of Papyrology*, în *Actes du Ve Congres International de Papyrologie, Oxford, 30 Août – 3 Septembre 1937*, Ouvrage publié sous le patronage de la Fondation Égyptologique Reine Élisabeth, Bruxelles, 1938, p. 1-11.

⁷² Pentru o sumară bibliografie a studiilor de papirologie juridică a se vedea Adolf Berger, *Encyclopedic Dictionary of Roman Law*, Philadelphia, The American Philosophical Society, 1953, p. 805; Jean Gaudemet, *Institutions de l'Antiquité*, Deuxième édition, Paris, Editions Sirey, 1982, p. 237, nota 1.

⁷³ Dintre acestea cea mai cunoscută este *Journal of Juristic Papyrology*, care apare neîntrerupt din anul 1952 (György Németh, *op. cit.*, p. 64-65).

⁷⁴ Ion N. Coroi, *Institutul de drept roman și papyrologie, 1939-1940*, Iași, Atelierele Grafice Alexandru Țerek, f.a.; Idem, *Institutul de drept roman și papyrologie, 1940-1941*, Iași, Atelierele Grafice Alexandru Țerek, f.a.

⁷⁵ A.N.D.J. Iași, fond Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Rectorat, dosar nr. 1535/1935, f. 136.

⁷⁶ *Anuarul Universității Mihăileane din Iași, 1930-1935...*, p. 315; În mod firesc, dată fiind natura cercetării papirologice, obiectul acestui curs l-a constituit aplicarea dreptului roman în Egipt. Indiferent de titulatura avută (*Organizația judiciară și dreptul Egiptului sub Lagizi, în epoca romană și sub bizantini; Istoricul instituțiilor Egiptului; Administrația, justiția și dreptul privat în Egipt*) cursul a urmărit, în general, următoarele chestiuni: organizarea judiciară și procedura de judecată, organizarea administrativă, actele juridice, obligațiile și transferarea proprietății cu titlul de siguranță, contractele, persoanele, succesiunile (A.N.D.J. Iași, fond Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Rectorat, dosar nr. 1675/1937, ff. 18-28, 33-36; Ion Coroi, *Administrația, justiția și dreptul privat în Egipt, Programul cursului, Anul II (1939-1940)*, f.l., f.a.). Pentru organele judecătorești și dreptul aplicat în Egiptul roman a se vedea și Mihai Vasile Jakotă, *op. cit.*, p. 37-39, iar pentru comentarii privind problematica administrării provinciilor în statul roman a se vedea Mihai Jacotă, Ioan Macovei, *La littérature juridique sur l'administration*

În cadrul *Institutului de drept roman și papirologie juridică* s-a înființat o bibliotecă de specialitate⁷⁷, al cărei fond de cărți și reviste a crescut continuu⁷⁸, datorită susținerii financiare din partea Facultății, eforturilor personale ale profesorului Coroi și generozității unor colegi, precum profesorii Alfred Juvara și Gheorghe Cuza, care au donat din fondurile seminariilor proprii sume de bani pentru achiziționarea unor lucrări din străinătate⁷⁹. Organizată modern, după sistemul Bibliotecii Naționale din Paris (sistemul *TIM*), Biblioteca Institutului beneficia, datorită colaborării cu *Fundația Egyptologică Regina Elisabeta* din Bruxelles, și de un repertoriu complet pe fișe, începând din anul 1922, pentru papirologie și, din anul 1934, pentru egiptologie⁸⁰.

În acest cadru, preocupările de papirologie juridică ale profesorului Ion Coroi s-au materializat în mai multe studii și articole, în care a încercat să surprindă, în special, particularitățile organizării judiciare și a procedurii de judecată din Egiptul roman. Dintre aceste studii amintim: *Caius Vibius Maximus praefectus Alexandriae et Aegypti* (Pavia, 1934), *La conventus juridicus en Egypte aux III premiers siècles de l'empire romain* (Sofia, 1934), *Le P. Oxy. III 471. Une cognitio caesariana sous Trajan* (Milano, 1936), *La papyrologie et l'organisations judiciaire de l'Egypte sous le Principat* (Bruxelles, 1938), *Le procès de Sarapion et de Dionysia au temps de Hadrien* (Roma, 1939), *La cognitio extraordinaria en Egypte sous le Principat* (Dijon, 1939), *L'Administration de la justice en Egypte sous les empereurs de Constantinople* (Paris, 1939), *P. Oxy. III 471, 472 și 486. Texte și Transcrieri* (București,

de la province, în „Analele Științifice ale Universității «Al. I. Cuza» din Iași”, tomul XXXVIII-XXXIX, s.III, d. Științe juridice, 1992-1993, p. 129-151.

⁷⁷ *Biblioteca Institutului de drept roman și papirologie juridică* făcea parte din cele nouă biblioteci de seminar, înființate în cadrul Facultății de Drept după anul 1934, când mutarea în noul local a permis acest lucru (Doina Papuc, *op. cit.*, p. 12).

⁷⁸ Dacă la sfârșitul anului 1936, Biblioteca Institutului avea 390 volume și abonamente la 10 periodice, trei ani mai târziu avea aproximativ 1200 volume și abonamente la 48 reviste de specialitate, dintre care, cele mai multe erau editate în străinătate (*Anuarul Universității pe anul academic 1935/1936...*, p. 146; *Anuarul Universității pe anul academic 1938/1939*, publicat de Mihai David, Rectorul în funcțiune al Universității Mihăilene, volumul XXIV, Iași, 1942, p. 127). Biblioteca a fost îngrijită de către Magda Cuza (*Anuarul Universității pe anul academic 1935/1936...*, p. 146), iar, ulterior, când aceasta a devenit asistenta profesorului Coroi, de către Mihael Jakotă, titular al cursului de Drept roman din anul 1948 (*Anuarul Universității pe anul academic 1936/1937*, publicat de Traian Bratu, Rectorul în funcțiune al Universității Mihăilene, volumul XXII, Iași, 1938, p. 81; A.N.D.J. Iași, fond Facultatea de Drept, dosar, nr. 259/1938, f. 565).

⁷⁹ Ion N. Coroi, *Institutul de drept roman și papirologie, 1940-1941*, Iași, Atelierele Grafice Alexandru Țerek, f.a., p. 11.

⁸⁰ *Ibidem*, p. 12.

1941)⁸¹. Majoritatea acestor studii au fost, inițial, comunicate de către profesorul Ion Coroi la diverse congrese internaționale de drept roman (Roma, 1933), papirologie (Florența, 1935; Oxford, 1937), bizantinologie (Sofia, 1935; Roma, 1936) și la conferințele *Societății de istorie a dreptului din Paris* (Lausanne, 1936; Dijon, 1939)⁸².

În urma profesorului Ion N. Coroi au rămas, relativ, puține lucruri. Anii grei de după război au făcut ca multe din realizările și preocupările acestuia să fie uitate. Abonamentele la revistele de specialitate din întreaga Europă și practica achiziționării curente a ultimelor apariții editoriale nu au mai putut fi continuate. În plus, interesul pentru dezvoltarea studiilor de papirologie juridică nu a mai putut fi susținut. A rămas însă amintirea unei activități didactice și științifice excepționale și, mai ales, efortul uriaș de a înscrie școala de drept roman de la Iași în marile curente ale romanisticii europene. Pentru toate aceste motive, am considerat necesară o sumară rememorare a faptelor profesorului Ion Coroi, acum, la o jumătate de veac, de la plecarea definitivă a acestuia din Universitatea ieșeană.

**ION N. COROI – PROFESSEUR DE DROIT ROMAIN A
L'UNIVERSITÉ DE IASI**

- Résumé -

Ion Coroi a été l'un des professeurs importants de la Faculté de Droit de Iași pendant la période de l'entre-deux-guerres. En bénéficiant d'une bonne formation scientifique aux Universités de Paris et Vienne, docteur en droit avec une thèse sur la problématique de la violence dans le droit romain, sous la coordination du professeur Paul – Frédéric Girard, il a suppléé le cours de Droit romain à l'Université de Iași à partir de l'an 1917. Trois années plus tard il devient titulaire, conformément au célèbre article 81 de la *Loi de l'Enseignement secondaire et supérieur*, à la suite de son activité

⁸¹ Pe lângă aceste studii, în a doua jumătate a deceniului patru (când înregistrăm o prolifică activitate publicistică), profesorul Ion Coroi a mai semnat și alte articole și studii de drept roman sau de istorie a dreptului: *Les chrétiens de la Bythinie et du Pont au temps du Pline le Jeune* (Roma, 1936), *Edictul împăratului August din Creta-Cyrene* (Cernăuți, 1936), *Săpăturile din Doura-Europos pe Eufrate* (Cluj, 1937), *Titius Statilius Taurus et son procès pour magie et pour repetundae sous l'empereur Claude* (Paris, 1937), *Nouveaux éclaircissements sur la correspondance de Pline et de Trajan par rapport aux chrétiens* (Bruxelles, 1938), *La Popelinière historien des guerres de religion et géographe* (Zürich, 1940), *Itinerariul de la Odessos la Olbia în sec. III-lea d.Hr.* (București, 1941), *Quelques contributions à l'histoire de l'achidicaste et du gymnasiarce* (București, 1941) etc.

⁸² Ion N. Coroi, *Activitate didactică și științifică, 1940-1941*, Iași, Atelierele Grafice Alexandru Țerek, f.a., p. 15.

scientifique exceptionnelle. Jusqu'au moment de la retraite, en 1945, il a soutenu le cours de *Droit romain* pour la maîtrise et le cours de *Pandecte* au doctorat. À côté de l'activité didactique, pour de brèves périodes de temps, il a accompli aussi de respectables fonctions administratives: doyen de la Faculté de Droit (1926-1929) et prorecteur de l'Université (1928-1929).

Dans la romanistique roumaine, il est considéré le fondateur et le plus important représentant de la papyrologie juridique. À la suite de ses efforts, en 1936, on a fondé à l'Université de Iași, pour la première fois dans l'espace universitaire roumain, un *Institut de droit romain et de papyrologie juridique*, qui jouissait d'une vaste bibliothèque contenant des livres et des périodiques de spécialité. Dans ce contexte, les préoccupations de papyrologie juridique du professeur Ion Coroi se sont concrétisées dans plusieurs études et articles, où il a essayé de surprendre surtout les particularités de l'organisation judiciaire et de la procédure de jugement de l'Égypte romaine. La plupart de ces études ont été d'abord communiquées aux congrès de prestige et aux conférences de droit romain, papyrologie ou byzantinologie, organisés dans de grands centres universitaires européens. L'article suit sommairement l'activité didactique et scientifique de cet important romaniste roumain, professeur à l'Université de Iași entre 1917 et 1945.